

Međunarodna znanstvena konferencija *Od čudnovatog do čudesnog: 100 godina Čudnovatih zгода šegrta Hlapića*

Zagreb, 17. travnja 2013. i Slavonski Brod, 18. – 20. travnja 2013.

Grad Slavonski Brod neizmjerljivo se ponosi Ivanom Brlić-Mažuranić, najznačajnijom hrvatskom dječjom književnicom koja je u njemu proživjela gotovo cijeli život i ondje napisala svoja djela. *Šegrt Hlapić* svojim joj je izvrsnim prijemom kod čitateljske publike i književne kritike ne samo odškrinuo vrata svjetske književnosti, nego ih je i širom otvorio. Tako je i Slavonski Brod širom otvorio svoja vrata sudionicima Međunarodne znanstvene konferencije *Od čudnovatog do čudesnog*, koja se u godini proslave stogodišnjice objavljivanja *Šegrta Hlapića* održala od 18. do 20. travnja 2013. godine. Konferencija je bila i središnji događaj manifestacije *U svijetu bajki Ivane Brlić-Mažuranić* što se u Slavanskom Brodu tradicionalno odvija već četrdeset i dvije godine, uvijek od 15. do 20. travnja. Riječ je o manifestaciji dječjih literarnih, likovnih, glumačkih i glazbenih postignuća nadahnutim duhom bajkovitih pripovijesti Ivane Brlić-Mažuranić. Ove je godine poseban čar svemu dao stoti rođendan *Šegrta Hlapića*, a održavanje Međunarodne znanstvene konferencije imalo je osobitu važnost za grad.

Uz glavnoga organizatora Konferencije, Hrvatsku udruhu istraživača dječje književnosti (HIDK), suorganizatori su bili Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Društvo hrvatskih književnika, Grad Slavonski Brod, Ogranak Matice hrvatske Slavonski Brod i Agencija za odgoj i obrazovanje. Konferencija je održana pod visokim

pokroviteljstvom Ive Josipovića, predsjednika Republike Hrvatske. Za sudjelovanje se prijavilo više od osamdeset domaćih i inozemnih izlagača iz Hrvatske, Slovenije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Srbije, Austrije, Njemačke i Mađarske, koji su temeljito i na zanimljiv način rasvijetlili ne samo književne već i kulturno-povijesne aspekte toga čuvenoga djela hrvatske dječje književnosti.

Svečano je otvaranje Konferencije održano 17. travnja 2013. u Zagrebu, u zgradi Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti gdje su u prigodnim govorima akademik Zvonko Kusić, predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, ujedno i kao izaslanik Predsjednika Republike Hrvatske, potom akademik Ante Stamać, tajnik Razreda za književnost HAZU, i Božidar Petrač, predsjednik Društva hrvatskih književnika, istaknuli važnost književnoga stvaralaštva Ivane Brlić-Mažuranić i uputili na njezine mnogostruke poveznice s političkim, kulturnim i književnim horizontom s početka dvadesetoga stoljeća. Pozdravne riječi skupu uputili su i članovi obitelji Ivane Brlić-Mažuranić. Uslijedila su plenarna izlaganja akademika Dubravka Jelčića, koji je među ostalim govorio o prijemu *Hlapića* među suvremenicima, ponajprije o pohvalnoj kritici iz pera Antuna Gustava Matoša, te Hansa-Heina Ewersa, ravnatelja njemačkoga Instituta za istraživanje dječje književnosti Sveučilišta Johann Wolfgang Goethe u Frankfurtu na Majni na temu „Children’s Literature in Europe at the start of the 20th century and the intellectual place of Ivana Brlić-Mažuranić’s children’s story *Čudnovate zgode šegrta Hlapića*“. Uprizoren je potom i vrlo zanimljiv dramski recital o društvenim i spisateljičnim obiteljskim prilikama u godini *Hlapićeva* nastanka kao svojevrsno dramsko prisjećanje na probleme i poteškoće s kojima se autorica suočavala te 1912. godine, dok je pisala *Šegrta Hlapića*.

U Slavanskom Brodu Konferencija se održavala u prostorijama Glazbene škole, smještene unutar drevne gradske tvrđave, kamo je i sama Ivana često odlazila, bilo šecući promenadom ili kao gošća obitelji zapovjednika tvrđave. Konferencija je u Slavanskom Brodu započela plenarnim izlaganjem Vinka Brešića s naslovom „Od teksta do konteksta: kritičko čitanje djela Ivane Brlić-Mažuranić“, pregledom razvoja projekta objavljivanja sabranih djela Ivane Brlić-Mažuranić s osvrtom na poteškoće na koje je taj projekt nailazio. Potom je uslijedio rad u sekcijama, raspodijeljen na pojedine tematske blokove.

Prvi tematski blok bio je posvećen *Hlapićevim* slavanskim korijenima, i širem kontekstu stvaralaštva Ivane Brlić-Mažuranić. Na tu se tematiku nadovezala skupina izlaganja koja su bila posvećena značenjskim potencijalima teksta o Hlapiću, odnosno, različitim mogućnostima pristupanja semantičkom postavu teksta i njegovu iščitavanju, uključujući i problematiku presemantizacije Hlapićeva lika u novim medijima, pozicioniranja romana u kontekst građanske kulture i razumijevanja sintagme ‘šegrt Hlapić’ u kontekstu svakodnevne komunikacije. Nadalje, tematiziran je položaj romana o Hlapiću s obzirom na odnos ‘velike’ i dječje književnosti, pitanje njegove kanonizacije i problem utvrđivanja izvornoga autorskoga teksta za dječje čitatelje na temelju rukopisa kao tekstološkoga predložka.

Središte pozornosti drugoga tematskoga bloka tvorila su pitanja u vezi s prijevodima *Šegrta Hlapića*. U tom je kontekstu predstavljen projekt HIDK usmjeren na istraživanje različitih prijevoda romana kao kulturnih poveznica, pri čemu *Hlapić* ujedno postaje promotor hrvatske kulture. Pojedinačno su se tematizirali prijevodi djela Ivane Brlić-Mažuranić na slovenski, slovački, njemački i mađarski. S tim u vezi razmatralo se i pitanje ideološke cenzure u prevođenju, te usporedne analize *Šegrta Hlapića* i Vandotovoga *Kekeca*

s jedne, i *Hlapića* i pripovijesti satiričkoga tona *Csilicsali Csalavári Csalavér* mađarskoga pisca Ferenc Móra s druge strane.

U sljedećem se tematskom bloku rasvjetljavao problem adaptacije *Hlapića* u drugim medijima, tako u kazalištu, stripu, filmu i novim medijima.

Na Konferenciji je prvoga dana razmatrana i problematika rodni sastavnica stvaralaštva Ivane Brlić-Mažuranić s naglaskom na tematiku majčinstva, ženskoga tijela, ženskoga pisma, kao i pitanje odnosa spram patrijarhalnoga društva i odmaka od takvoga društvenoga modela u romanu *Šegrt Hlapić*.

Drugi je dan Konferencije započeo plenarnim izlaganjem Bettine Kümmerling-Meibauer (Tübingen) „Childhood and Modernist Art“, u kojemu se izlagateljica osvrnula na utjecaj modernističkih umjetničkih strujanja s početka dvadesetoga stoljeća na razvoj dječje književnosti, posebno slikovnice.

Nakon plenarnoga predavanja ponovno je uslijedio rad u sekcijama, gdje je jedan niz izlaganja bio posvećen *Hlapićevu* mjestu u nastavnom procesu. Izlaganja su tematizirala različite metodičke pristupe romanu, didaktičku relevantnost stilističkih obilježja romana, pedagoški potencijal *Šegrt Hlapića* općenito, te posebno kroz usmeno ili pismeno izražavanje potaknuto romanom, prisutnost djela u čitankama za niže razrede osnovne škole, te recepcijske posebnosti romana i doživljaj u izvannastavnome čitanju. Važno je istaknuti da nije izostala niti problematika uporabe *Hlapića* u nastavi s neizvornim govornicima hrvatskoga jezika, čemu su bila posvećena dva izlaganja.

Znatan se broj izlagača, nadalje, bavio položajem *Šegrt Hlapića* u širem kulturno-povijesnome, društvenome i dječje-književnomu kontekstu, uključujući književnoteorijska pitanja, te njegov odnosa spram drugih autoričinih djela. U tom je smislu bilo riječi o zastupljenosti Ivane Brlić-Mažuranić i njezina djela u književnopovijesnim pregledima hrvatske književnosti, o odnosu *Šegrt Hlapića* prema kanonskim djelima svjetske dječje književnosti, o odnosu spisateljice prema adolescentskoj književnosti te o usporedbi njezinih likova, tj. dvaju romanesknih protagonista, Jaše Dalmatina i šegrt Hlapića. Nadalje, pojedina su se izlaganja usmjerila na teme širega konteksta, primjerice na položaj siročadi u Hrvatskoj u vrijeme nastanka romana i na utjecaj dječjih knjiga na stranim jezicima na hrvatsku dječju književnost u vrijeme Ivane Brlić-Mažuranić, te na recepciju Vladimira Frana Mažuranića u kritici hrvatske moderne. Zastupljena je i problematika osobnih arhivskih fondova u specijaliziranim arhivima i analiza knjižničnih fondova hrvatskih i svjetskih knjižnica s obzirom na rasprostranjenost prijevoda *Šegrt Hlapića*.

Pojedinim aspektima jezičnoga ustroja romana o *Hlapiću*, kao i raznovrsnim implikacijama koje odatle proizlaze, bila su posvećena izlaganja koja su predočila kvantitativnu raščlambu romana, korpusnu analizu arhaizama u romanu, prisutnost uskličnih struktura, te oznake vremena i mjesta u tekstu. Imenima likova Ivane Brlić-Mažuranić bila su posvećena dva izlaganja, jedno o *Pričama iz davnine*, a drugo o „onomastičkim zgodama“ *Šegrt Hlapića*, u kojemu se analiziraju imena likova iz romana i iz filmske adaptacije, tj. iz crtanoga filma, te ustanovljuje njihova rasprostranjenost i uloga u hrvatskom kulturnom kontekstu.

Književno-teorijske analize i interpretacije pojedinih aspekata pripovjednoga, stilskoga i motivskoga ustroja romana izložene su u radovima o intertekstualnosti *Šegrt Hlapića*, o figurativnosti poredbe u romanu, o performativnim identitetima, kao i u izlaganju

o prostoru u romanu. Tim se izlaganjima pridružilo i ono o naravi čudesnih ili fantastičnih pripovjednih svjetova u *Pričama iz davnine* u usporedbi s onima u djelima Nade Iveljić.

Autobiografskim i biografskim aspektima djela Ivane Brlić-Mažuranić bavila su se izlaganja o ideološkim aspektima njezinih tekstova, tj. o njezinim stavovima kao spisateljice te izlaganje o autobiografskim tekstovima autorice u usporedbi s autobiografijom George Sand.

Na kraju, valja istaknuti da je znanstvena javnost na Konferenciji također upoznata s novootkrivenim, a do sada zagubljenim, nedovršenim rukopisom Ivane Brlić-Mažuranić, *Baba Jaga na Haliću*, o čemu članak objavljujemo u ovome broju časopisa *Libri & Liberi*.

S obzirom na broj sudionika Konferencije, kao i na raznolikost tema koje su bile iznesene, odnosno, na živost rasprava koje su uslijedile nakon izlaganja, čini se da je opravdano ustvrditi kako je Konferencija ispunila svoju zadaću: okupila je veći broj znanstvenika i istraživača djela Ivane Brlić-Mažuranić, rasvijetlila mnoštvo aspekata njena stvaralaštva, a zasigurno i pružila smjernice i za dalja istraživanja.

Izlaganja će biti recenzirana i objavljena u zborniku Konferencije pa će se ondje čitatelji osobno moći uvjeriti u različitost pristupa i načina promišljanja, u raznolikost nastojanja reaktualizacije autoričina stvaralaštva, kao i u široki raspon istraživačke problematike koju je potaknulo još uvijek nedovoljno istraženo djelo Ivane Brlić-Mažuranić. Pokazalo se da je roman o šegrtu Hlapiću, koji se danas, nakon stotinu godina, još uvijek čita s jednakim zanimanjem te je utoliko sasvim aktualan, ujedno i iznimno poticajan istraživačima dječje književnosti.

Tijekom Konferencije zbivao se i niz popratnih manifestacija vezanih uz *Hlapića* i posvećenih Ivani Brlić-Mažuranić, zahvaljujući kojima su sudionici Konferencije uživali u jedinstvenome ozračju teorijskih rasprava i živopisnih susreta sa spisateljicičinim književnim nasljeđem. Tako je prvoga dana ogranak Matice hrvatske Slavonski Brod svečano predstavio kritičko izdanje *Sabраних djela Ivane Brlić-Mažuranić* s osobitim naglaskom na novoizišli četvrti svezak. Sudionici Konferencije mogli su uz to posjetiti Arhiv obitelji Brlić, pogledati kazališnu glazbeno-scensku čaroliju „Šegrt Hlapić“, obići izložbe postavljene u kući Brlić i u Muzeju Brodskog Posavlja, a u Gradskoj knjižnici razgledati do sada neobjavljene ilustracije Božidara Darka Mažuranića. Sudionici su, nadalje, mogli razgledati radionice starih zanata („Tajna škrinja brodskih obrtnika“, „Bakini suveniri“), kao i izložbu „Kod Mojstera i Mojsterice“ u ‘kafiću’ Mojster. Pored toga moglo se prisustvovati i tradicionalnoj promenadnoj, kostimiranoj šetnji i koncertu kod Kuće Brlić, koji su organizirani u čast autoričina rođendana. Obilazak i upoznavanje grada pod stručnim vodstvom uključivao je također razgledavanje Galerije Ružić i Muzeja tambure u Tvrdavi, Franjevačkoga samostana s njegovom vrijednom knjižnicom i Spomen sobom Dragutina Tadijanovića, kao i prolazak Starčevićevom ulicom u kojoj je bila opančareva radnja i „Hlapićeva kuća“. Pritom se moglo, neposredno vezano uz tematiku skupa, razgledati i Knjižnicu obitelji Brlić u Kozarčevoj ulici, gdje se čuvaju vrijedne knjige i predmeti iz ostavštine obitelji Brlić. Iz mnogobrojne ponude ostalih prigodnih atraktivnih manifestacija potrebno je još izdvojiti i izložbu učeničkih radova „Hlapićeva čizmica po svijetu“, filatelističku zbirku, kao i radionicu „Gledamo zvijezde: Brlićevac – kuća s plavom zvijezdom“.

Na kraju svih događanja uslijedio je i izlet sudionika Konferencije u Brodsko vinogorje i posjet vili Brlićevac. Vila je to koju se uistinu može nazvati ljetnikovcem Ivane Brlić-Mažuranić jer je u njemu provodila svako od svojih četrdeset i šest brodskih ljeta, u

njemu je, okružena prirodom, odgajala svoju djecu i unuke, ali i nadahnuto i plodonosno pisala. Posjetitelju se nakon velikoga broja rasprava na Konferenciji čini kao da i ovim krajolikom još uvijek odzvanjaju Ivanine riječi iz *Šegrta Hlapića*: „Oblaci ne idu onako kako ljudi govore, nego onako kako ih vjetar nosi“. Nadamo se da su promišljanja iznesena na Konferenciji održanoj u autoričinom gradu pridonijela tome da vjetar i dalje puše u dobrom pravcu plodnoga kritičkoga promišljanja autoričina opusa.

Jasna Ažman